

- діяти без психологічного насильства, а лише переконанням та мотивацією;
- мати педагогічні та психологічні навички.

Висновок: за дослідженнями вчених значення «гендер» носить соціально-культурний і психологічний фактор, який характеризується елементами маскулітності і фемінності в індивідуумів. Гендерна компетентність інструктора фізичної культури визначає його соціальний розвиток. Порушення гендерної рівності у сучасних закладах освіти відбувається через існування стереотипних уявлень про жінку і чоловіка. Інструктори фізичної культури повинні звертати увагу на психологічні індивідуальні чинники кожної особи, а не лише на статево-вікові норми.

Список літератури.

1. Крочук М.І. Категорії «гендер», «стать» і «відмінність» в аспекті гендерної рівності. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. Львів. 2012. С. 244-249.
2. Круцевич Т.Ю., Захарченко М.О., Марченко О.Ю. Врахування гендерного підходу в процесі занять з фізичного виховання учнівської молоді. *Молодий вчений*. Полтава. 2017. С.180-183.
3. Марченко О.Ю. Теоретико-методологічні основи гендерного підходу до формування аксіологічної значущості фізичної культури у школярів. Дис. ... д.пед.н. Київ. 2019. 590 с.

Клапоущак І.Д.

**ПРО РЕЗУЛЬТАТИ ТУРИСТСЬКО-КРАЄЗНАВЧОЇ
ЕКСПЕДИЦІЇ «ДРЕВНІМ КНЯЖИМ ТРАКТОМ ВІД ГАЛИЧА
ДО ТЕРЕБОВЛІ», ЗДІЙСНЕНОЇ СТУДЕНТАМИ ФАКУЛЬТЕТУ
ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ТНПУ
ІМ. ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА.**

Тернопільський національний університет
ім. Володимира Гнатюка

Анотація. В статті подано інформацію про результати туристсько-краєзнавчої експедиції «Древнім княжим трактом від Галича до Теробовлі», здійсненої студентами факультету фізичного виховання ТНПУ ім. Володимира Гнатюка з метою розробки, інформаційного забезпечення та інфраструктурного облаштування мережі місцевих краєзнавчих туристичних

маршрутів й формування привабливого туристичного іміджу рідного краю.

Abstract. *The article presents information about the results of the tourist and local expedition "Ancient princely tract from Halych to Terebovlia", carried out by students of the Faculty of Physical Education of Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University to develop information support and infrastructure of local tourist routes.*

Серед пріоритетних завдань, які стоять нині перед українським туристичним краєзнавством та вимагають цілеспрямованої уваги з боку держави, громадських організацій, науковців і практиків краєзнавчої справи – є формування привабливого туристичного іміджу рідного краю. Одним із головних напрямків цієї діяльності – є розробка, інформаційне забезпечення та інфраструктурне облаштування мережі місцевих краєзнавчих стежок й туристичних маршрутів різних за складністю, орієнтованих на різні вікові категорії рекреантів.

Ми переконані, що окрім спеціалістів в галузі краєзнавства і туризму до цієї справи доцільно залучати також й студентів сферою інтересів яких є туристсько-краєзнавча діяльність. Тому у липні 2021 року експедиційним загоном студентів факультету фізичного виховання ТНПУ ім. Володимира Гнатюка (керівник Клапоушак І.Д.) під патронатом комісії «Спорт та навколишнє середовище» Тернопільського обласного осередку НОК України (голова Білосюк О.М.) та Тернопільського обласного відділення олімпійської академії України (голова Огнистий А.В.) була проведена туристсько-краєзнавча експедиція з ціллю вивчити туристсько-рекреаційний потенціал Опільського і Західно-Подільського субрегіонів Галицького краю та виконати низку завдань з метою створення тут нового історико-географічного краєзнавчого маршруту.

Актуальність нашого дослідження полягає у необхідності інвентаризації об'єктів природної та культурної спадщини краю як привабливих екскурсійних об'єктів з метою поширення інформації про них серед широкого загалу. Наша робота, в процесі якої створено та описано туристсько-краєзнавчий маршрут «Древнім княжим трактом від Галича до Теребовлі», також покликана внести свій посильний вклад у розвиток інформаційного забезпечення туристичної індустрії рідного краю.

Маршрут походу знайомить туриста з одним із найкращих куточків України – Галичиною (її Опільським та Західно-

Подільським субрегіонами), яка багата на об'єкти природної та культурно-історичної спадщини. У звіті про результати експедиції подано інформацію про всі цікаві населені пункти, історичні місця, що можуть привернути увагу туриста, а їх на маршруті чимало. Наводиться стисла, але змістовна інформація про історико-культурний феномен Опілля та Західного Поділля, історію їх населених пунктів, котрі розміщені вздовж середньовічної транспортної артерії, що поєднувала княжі міста Галич і Теревовль (сучасна Теревовля).

Окрім корисної й цікавої природничої та історичної інформації в звіт про роботу експедиції додано карту маршруту, котра допоможе орієнтуватися туристам, відвідуючи нові місця, графік руху на маршруті та його логістика. **Метою нашого дослідження було** вивчення антропогенних та природних об'єктів локально пов'язаних із транспортною артерією княжої доби («Галич – Теревовль»), які були б цікавими для рекреантів з точки зору їх наукової, культурно-історичної та естетичної цінності; поповнення інформаційної бази туристики Західної України та формування привабливого туристичного іміджу краю.

Об'єктом нашого дослідження була історія міст і сіл, розташованих в межах територій субрегіонів Галичини – Опілля та Західного Поділля, прилеглих до давнього княжого шляху («Галич – Теревовль»).

Предметом нашого дослідження була просторова організація природних і суспільних компонентів рекреаційно-туристичного комплексу територій Галицького Опілля та Західного Поділля, локально прив'язаних до давнього княжого шляху («Галич – Теревовль») та можливість їх використання для створення тут якісного туристсько-краєзнавчого маршруту.

В процесі здійснення експедицій нами вирішувались такі завдання як:

✓ вивчення природно-географічних особливостей району дослідження;

✓ уточнення локалізації основних атрактивних дистанцій та виявлення об'єктів живої і неживої природи, пам'яток історії та культури, які були б цікавими для потенційних туристів з точки зору їх наукової, культурно-історичної цінності та естетичної привабливості; аналіз їхньої доступності з метою включення у комплексний туристсько-краєзнавчий маршрут;

✓ польова апробація туристсько-краєзнавчого маршруту «Древнім княжим трактом від Галича до Теревовлі» та його детальний опис.

Методика дослідження. Вивчення природних та суспільних особливостей району дослідження здійснювалося шляхом опрацювання всіх доступних літературних джерел, проведенням маршрутного дослідження з метою безпосереднього огляду та опису природних та антропогенних туристичних ресурсів туристсько-рекреаційного комплексу окремих територій Галицького Опілля та Західного Поділля, уточненням та перевірці раніше доступної та виявлення нової інформації, а також підготовки картографічної основи для туристичного маршруту.

Практичне значення нашої роботи полягало в необхідності дослідження рекреаційного потенціалу Галицького Опілля та Західного Поділля з точки зору можливості його використання для різних видів туризму, створенні нового туристсько-краєзнавчого маршруту «Древнім княжим трактом від Галича до Теремовлі», підготовці гідів-провідників, які б надавали рекреантам послуги у повноцінному інформаційному забезпеченні цього туристичного маршруту, розробці пропозицій для місцевого ринку туристичних послуг.

Район, на території якого прокладено туристичний маршрут, знаходиться в межах південної частини Західно-Подільської височинної області та локалізується в межах двох галицьких субрегіонів: Опілля та Західного Поділля. В адміністративно-територіальному плані нитка маршруту проходить в межах Івано-Франківської (Галицький район) та Чортківського району Тернопільської області.

Туристсько-краєзнавчий маршрут «Древнім княжим трактом від Галича до Теремовлі» проходить уздовж «княжої» дороги, названої згодом «царським гостинцем», яка в давнину вела від княжого Галича через Підгайці до княжого Теремовля (сучасної Теремовлі).

Нитка маршруту – с.Крилос – м.Галич – с.Бишів – с.Завалів – м.Підгайці – м.Теремовля.

Загальна протяжність активної частини маршруту – 60 км.

Тривалість подорожі – 5 днів (4 ночівлі).

Клас маршруту – некатегорійний, 2-го ступеня складності.

Сезонність – травень-жовтень.

Оптимальний термін проведення – червень-вересень.

Логістика маршруту. Нитка маршруту прокладена так, щоби туристична група в будь-який момент могла потрапити до населеного пункту, розташованого обабіч древнього княжого тракту Галич – Теремовля на відстані 1-3 км або ж й на самому маршруті з метою закупівлі продуктів харчування, надання

медичної чи іншої допомоги, а також при надзвичайних ситуаціях природного чи антропогенного характеру.

В процесі здійснення експедиції нами виявлені, описані та включені до комплексного історико-географічного краєзнавчого маршруту «Древнім княжим трактом від Галича до Теробовлі» такі культурно-історичні та природні об'єкти:

локація «село Крилос» – Крилосьька гора, оборонні земляні вали, курган Галичина могила (IX ст.), а також фундаменти давніх храмів – Успенського собору (1157р.), Пророка Іллі (XII ст.), «На Царинці» (XII ст.), Благовіщення (XIII-XVст.), Воскресенської ротонди (XIII ст.); збудована на руїнах головного собору княжого Галича церква Пресвятої Богородиці (XVI ст.) та каплиця Святого Василя (1500 р.), митрополичі палати (XVII-XVIII ст.), пам'ятний знак на місці поховання галицького князя Ярослава Осмомисла, Княжа криниця (XII ст.), музей історії Давнього Галича (у митрополичих палатах), музей-скансен народної архітектури та побуту Прикарпаття;

локація «місто Галич» – храм Різдва Христового (XIII-XVI ст.), Старостинський замок (XIV-XVII ст.), музей караїмської історії та культури й музей «Природа землі Галицької»;

локація «село Бишів» – територія монастиря (XV ст.) та святе монастирське джерело;

локація «село Завалля» – святе джерело, руїни замку (XVI ст.);

локація «місто Підгайці» – церква Успіня Пресвятої Богородиці (XVII ст.), церква Спаса (XVIII ст.), синагога (XVII ст.), юдейський некрополь (XV-XX ст.), парафіяльний костел Пресвятої Трійці (XVII ст.), Підгаєцька ратуша (XIXст.), церква Покрови на «Тудинці» (XIX ст.), некрополь з унікальними скульптурами родини Папіжів, колона Св.Анни, зведена на місці битви польського війська з козаками;

локація «місто Теробовля» – церква Св.Миколая (XVI ст.), комплекс споруд монастиря отців Кармелітів (1635-1640 рр.), костел Св.Петра і Павла (1924-1926 рр.), теробовлянський замок (XV-XVII ст.).

✓ Наше краєзнавче дослідження підтвердило наявність значного туристсько-рекреаційного потенціалу Опілля та Західного Поділля Галичини, яке є частиною рекреаційно-туристичного комплексу Івано-Франківщини та Тернопілля.

✓ Княжий тракт з одного боку сам по собі є цікавим екскурсійним об'єктом як древній комунікаційний шлях, а з другого – як напрямок, стрижень маршруту, навколо якого

цікаві краєзнавчі об'єкти, що розміщуються поруч, об'єднуються в єдиний туристсько-рекреаційний комплекс.

✓ При розробці туристсько-краєзнавчого маршруту «Древнім княжим трактом від Галича до Теробовлі» було обстежено досить чисельну групу краєзнавчих об'єктів з метою включення їх до цього маршруту. Проте серед них були відібрані лише ті, які, на нашу думку, найбільше зацікавили би рекреантів з точки зору їх наукової, культурно-історичної та естетичної цінності. Особливе значення надавалося атрактивності, історичній цінності та доступності до них.

✓ Серед об'єктів і явищ природного та антропогенного походження, що мають сприятливі для рекреаційної діяльності якісні та кількісні параметри, в першу чергу приділялася увага тим, що мають значний емоційний вплив на людину, тобто застосовувався психолого-естетичний тип оцінки рекреаційних ресурсів. При цьому враховувалася міра контрастності, пейзажна насиченість ландшафту, екзотичність та унікальність об'єктів.

✓ Таким чином, в процесі дослідження, нами був розроблений та апробований новий туристсько-краєзнавчий маршрут «Древнім княжим трактом від Галича до Теробовлі». Результати апробації дають підстави класифікувати його як некатегорійний пішохідний маршрут 2-го ступеня складності, який доступний для учнів середніх і старших класів загальноосвітніх навчальних закладів та молоді.

✓ Логістика туристичного маршруту добре розроблена та прописана. Перелік атракцій доповнено текстом, котрий можна використати як інформаційне та змістове забезпечення маршруту для гідів-провідників.

✓ Здійснена нами робота – це вклад у розвиток інформаційної бази туристичної індустрії нашого краю, вона також дасть можливість організувати якісну підготовку гідів-провідників, які б надавали рекреантам послуги у повноцінному інформаційному забезпеченні цього маршруту, а також запропонувати його фірмам, що працюють на місцевому ринку туристичних послуг.

✓ Створений нами комплексний історико-географічний краєзнавчий маршрут «Древнім княжим трактом від Галича до Теробовлі» внесено до інформаційної бази Тернопільського обласного інформаційно-туристичного краєзнавчого центру та буде включено у туристичний путівник, випуск якого заплановано в 2022 році.

Для створення туристичного історико-географічного маршруту «Древнім княжим трактом від Галича до Теробовлі»

та його інформаційного забезпечення нами були використані такі бібліографічні джерела:

Список літератури.

1. Бойко В., Гаврилук О., Замки Тернопілля. – Новий колір, 2009. – 80 с.
2. Галичина. Путівник /Авт. упор. В.Грицеляк. – Львів: Карти і атласи, 2011. – 192 с.
3. Географія Тернопільської області: монографія. В 2-х томах / ТНПУ ім. В.Гнатюка. – Тернопіль, 2017.
4. Городиський Л.Л., Зінчишин І.І. Мандрівка по Теробовл іТеробовлянщині. – Львів: Каменярь, 1998. – 294 с.
5. Грушевський М. Ілюстрована історія України. – Львів – 1990. – 525 с.
6. Земля Тернопільська. Туристичний путівник. – Тернопіль: Джура, 2003. – 368 с.
7. Івано-Франківськ та область. Стислий путівник. – Харків: Біблекс, 2008. – 320 с.
8. Історія міст і сіл Теробовлянщини. – Тернопіль: Збруч, 1997. – 541 с.
9. Колодницький С. Підгаєччина, 2005. – 48 с.
10. Колодницький С. Підгайці, 2005. – 25 с.
11. Крушинська О. Дністер. Туристичний путівник. У 2-х томах. Том перший. – Львів: Центр Європи, 2016. – 500 с.
12. Любіцева О.О., Панкова Є.В., Стафійчук В.І. Туристичні ресурси України. – К.: Альтерпрес, 2007. – 369 с.
13. Маринич О.М., Шищенко П.Г. Фізична географія України: Підручник. – К.: «Знання», 2006. – 511 с.
14. Мороз В. Замки і фортеці Тернопілля. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2011. – 160 с.
15. Підгайці та підгаєччина / упор. С.Колодницький – Тернопіль: ТзОВ «Терно-граф», 2012 – 768 с.
16. Петранівський В.Л., Рутинський М.Й. Туристичне краєзнавство. К.: Знання, 2006. – 575 с.
17. Пустиннікова І. Вісімдесят три святині Тернопілля: путівник. – К.: Грані- Т, 2010. – 72 с.
18. Тернопільщина. Історія міст і сіл: в 3-х томах. Том 3. – Тернопіль: ТзОВ «Терно-граф», 2014. – 608 с.
19. <http://davnyihalych.com.ua/component/k2/item/144-davnii-galich>
20. <http://www.zamky.te.ua>
21. <https://castles.com.ua/blacky.html>